

Tønder Kommune
Ejendomme
Borger-, Digital- og Ejendomsservice

Att.: Guri Alm

Dato: 02.07.2024

Museum Sønderjylland - Arkæologi | Sagsnr.: 24/7439

Arkæologisk udtalelse vedr. nybyggeri Spikergade 3, matr. nr. 784, Tønder (Tønder Kommune).

Arkæologisk udtalelse i henhold til Museumslovens § 25:

Museum Sønderjylland - Arkæologi har modtaget oplysning vedrørende ovennævnte projekt og har foretaget arkivalsk kontrol og arkæologisk vurdering af planområderne.

Projektbeskrivelse

Efter det oplyste, skal den nævnte matrikel i Tønder udbydes til salg med henblik på opførelse af nyt byggeri. Grundstykket er p.t. ubebygget idet bygningerne på matriklen er nedrevet i 2024.

Topografisk beskrivelse

På små holme ved Vidåens bred og syd for Skt. Laurentiusstrømmen blev der engang i den tidlige middelalder anlagt en bebyggelse. Den præcise alder og udbredelse af denne ældste bebyggelse kendes ikke, men byen *Tundira* bliver nævnt allerede i 1130'erne af den arabiske geograf al-Idrisi, så den må have haft en vis størrelse. De ældste arkæologiske spor efter det tidlige Tønder er stolpehuller fra 12-1300-tallet fundet ved Gråbrødretorv og Storegade 20.

Byens placering mellem de to vandløb har givet store problemer med oversvømmelser. Om dette vidner påkørslen af adskillige meter komøg og andet affald fra højmiddelalderen og frem. Ved udgravninger i blandt andet Vestergade 25 er der fundet klægdiger og gødningslag fra 12-1500-tallet, som foruden komøg også indeholdt velbevarede genstande herunder armbrøstbolte med skaft, lædersko og en læderrem med prydbeslag (HAM 5626 Vestergade 25). Lige nord for den berørte matrikel er der udgravet rester af et velbevaret renæssancehus med overhængende kælder, bageovn, en ældre brønd og kulturlag (HAM 4102, sb. nr. 36).

Den berørte matrikel ligger desuden i det af Kulturministeriet i 2004 udnævnte kulturarvsareal af national betydning "Tønder". Her følger en kort beskrivelse af kulturarvsarealet:

Tønder er opstået i løbet af 1100-tallet på nogle mindre holme ud imod Vidåen. I 1270 opføres en borg ud mod åen og i samme århundrede etableres et franciskanerkloster samt den nu forsvundne Laurentiuskirke. I de efterfølgende århundreder har indbyggerne i købstaden konstant måttet hæve terrænet i byen for at

beskytte sig imod højvande og stormfloder. Dette har bevirket, at de middelalderlige kulturlag overalt i byen ligger velbevaret under et tykt opfyldslag. Således findes franciskanernes kirkegård over 2,5 m under nuværende terræn. Der vil derfor overalt i byen være risiko for at støde på jordfaste fortidsminder under gravearbejde.

Museets vurdering

På baggrund af ovenstående vurderer Museet, at der er **meget høj risiko** for at støde på væsentlige, jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejde inden for planområdet. Museet anbefaler derfor en frivillig forundersøgelse forud for anlægsarbejde inden for planområdet.

Forundersøgelsen vil kunne afsløre, om der findes væsentlige, jordfaste fortidsminder på planområdet, og om de har en sådan karakter, at de skal udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. Da planområdet ligger inden for den middelalderlige bykerne, skal udgifterne til forundersøgelse - jf. Museumslovens § 26 – afholdes af bygherre.

Hvis forundersøgelsen viser, at der findes fortidsminder på arealet, skal disse udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. I nogle tilfælde er det dog muligt at ændre ved jordindgrebet, så en udgravning ikke bliver nødvendig. Er det ikke muligt, vil udgravningen skulle finansieres af bygherre.

De jordfaste fortidsminder er omfattet af museumslovens § 27. Derfor skal man, hvis man ved anlægsarbejde støder på et fortidsminde, straks indstille arbejdet i det omfang, det berører fortidsmindet, og tilkalde Museum Sønderjylland - Arkæologi.

Yderligere sagsbehandling

Efter aftale med bygherre udarbejder Museum Sønderjylland - Arkæologi gerne et budget og en tidsplan for en forundersøgelse af området.

Vi beder venligst bygherre oplyse CVR-nummer ved henvendelse.

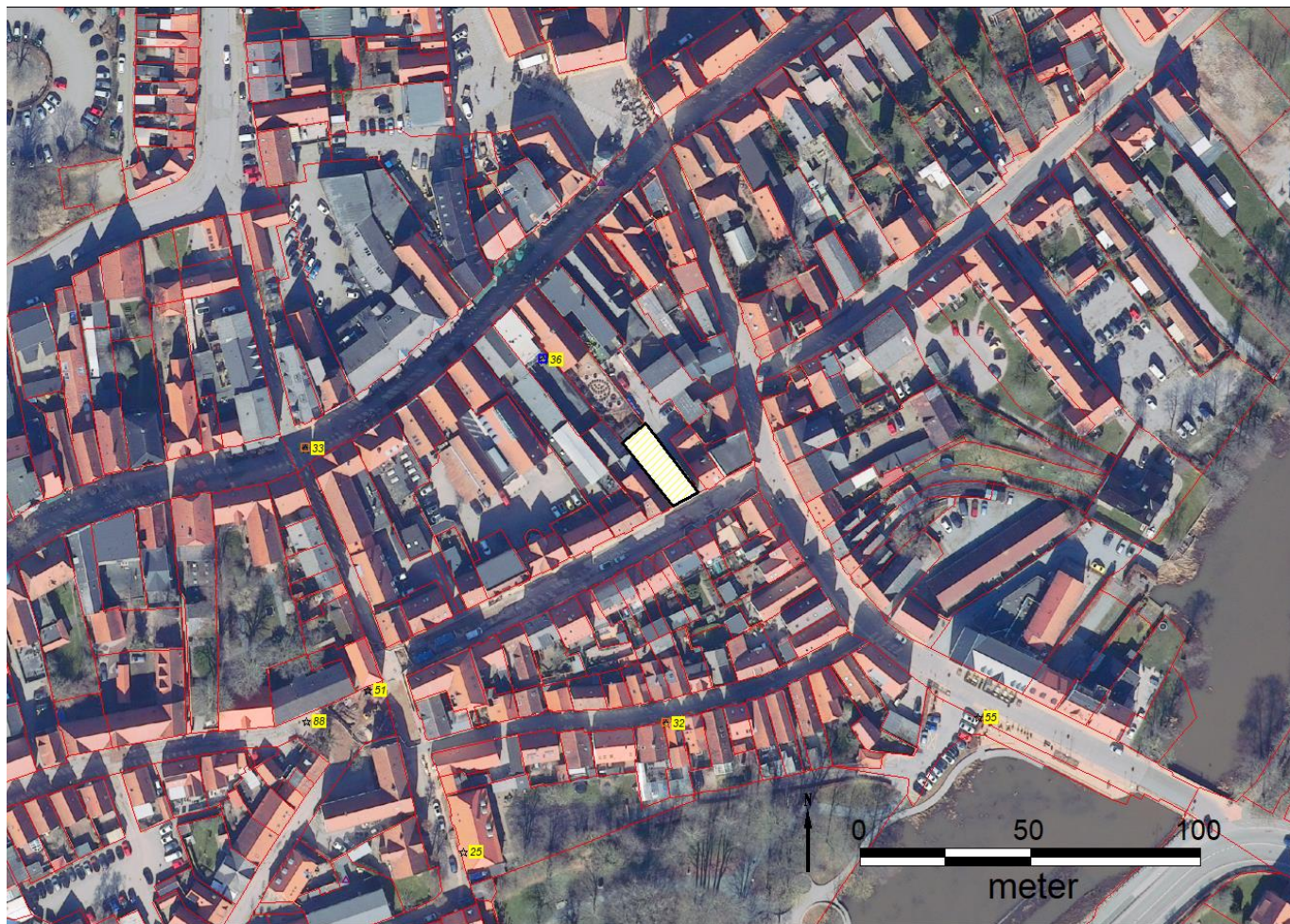
Henvendelse til Pernille Kruse (65 37 08 23 /pekr@msj.dk).

Med venlig hilsen

TENNA R. KRISTENSEN

MUSEUMSINSPEKTØR
D +45 65 37 08 22 | M +45 23 45 70 30
TEKR@MSJ.DK

PLANER@MSJ.DK

Kort bilag luftfoto 2022 med matrikel inddeling. Den berørte matrikel markeret med gulskravering, fortidsminder markeret med tal på gul baggrund.